

Una Economia per la Vida

**De la Covid-19 a un Nou Model Econòmic Plural,
democràtic, relocalitzat i ecològic per Catalunya**

***Proposta de Pacte català per la Salut Col·lectiva, la
Democràcia Econòmica i la Justícia Socioambiental***

Document elaborat per **Ivan Miró**, soci de **La Ciutat Invisible** i de **Coòpolis**, Ateneu Cooperatiu de Barcelona. Membre del Consell Rector de la **Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya** i de la **Fundació Roca Galès**

Abril 2020

1. UN NOU MODEL ECONÒMIC PLURAL I TRANSFORMADOR

Les conseqüències socials i econòmiques de la pandèmia Covid-19 mostren, dolorosament, **la fragilitat d'un model econòmic global** que prioritza l'acumulació privada de riquesa per sobre de la resolució col·lectiva i equitativa de les necessitats humanes. Com afirma David Harvey, “quaranta anys de neoliberalisme a tota Nord-Amèrica, Sud-Amèrica i Europa han deixat allò públic completament exposat i sense preparació per afrontar una crisi de salut pública d'aquesta classe”.¹ A Catalunya, aquest model ha estat afavorit per polítiques econòmiques que han tingut com a conseqüència, entre d'altres, l'afebliment de la protecció social, la deslocalització del teixit productiu, la reducció de la despesa sanitària, la precarització de les relacions laborals, la crisi residencial, els recursos insuficients per la recerca, el menysteniment del sector primari i una nul·la capacitat d'articular estratègicament les cadenes productives locals, en favor de la penetració d'empreses multinacionals. Com apunta Josep Manel Busqueta, la crisi associada a la Covid-19 assenyala el col·lapse de la globalització; i en el cas català, el **col·lapse d'una economia d'interfície que importa per exportar**. “El lliure mercat no ens assegura el proveïment del necessari, quan ens fa més falta”.²

En aquestes condicions, davant la crisi sanitària, social i econòmica, **Catalunya es troba amb un fràgil teixit socioeconòmic i amb serioses dificultats per sostenir una política econòmica orientada al bé comú** i l'interès general. Si la primacia del mercat capitalista, en condicions de normalitat, s'ha demostrat ineficaç al maximitzar la desigualtat social i minimitzar la sobirania col·lectiva, en situacions excepcionals com la pandèmia, les iniquitats socioeconòmiques i les limitacions estructurals s'aguditzen de forma exasperant. Per tant, **cal modificar substancialment les polítiques econòmiques** recents i desplaçar la tasca reguladora de l'economia vers institucions socials amb més capacitat de servir el bé comú, com són el sector públic, l'economia social i solidària, el sindicalisme, el treball reproductiu i de cures, així com un sector privat amb lucre limitat o que durant la crisi de la Covid-19 hagi actuat amb responsabilitat social, laboral i ambiental.

¹ Harvey, D. “Anti-Capitalist Politics in the Time of COVID-19”, *Jacobin*, 20.03.2020.

² Busqueta, J. M. (2020). “Lliçons de la pandèmia: propostes per a situar la vida al centre”. (Youtube).

Deixant enrere una normalitat en crisi³ centrada en el mercat, i amb la finalitat de posar les bases d'una reconstrucció postcoronavirus de caràcter social, cal erigir un Nou Model Econòmic basat en una **Economia Plural Transformadora**. Dirigít a satisfer equitativament les necessitats econòmiques, socials i culturals del conjunt de la societat catalana; a proporcionar salut, renda, cures, habitatge, proveïments energètics i protecció social de forma universal; a garantir el conjunt de béns i serveis necessaris per la reproducció social i la dignitat de la vida humana. Del **Nou Model Econòmic Plural** i dels seus **marcs participatius de planificació**, n'han d'emanar polítiques públiques transformadores, que facin bascular l'estructura econòmica catalana cap el bé comú, la dimensió col·lectiva i la solidaritat. I, en concret, cap a la propietat pública i social, la gestió democràtica, la socialització dels excedents i la transició ecosocial. Cal reorientar el sistema econòmic cap una **Economia per la Vida**.⁴

2. UN NOU MODEL PRODUCTIU RELOCALITZAT I D'UTILITAT SOCIAL

La crisi sanitària demostra, amb cruïsa, quins són els **treballs socialment necessaris per la reproducció de la vida**, quins són secundaris i quins són socialment i ambientalment contraproductius.⁵ En aquest sentit, el model productiu català s'ha orientat com una piràmide invertida de prioritats, privilegiant determinats sectors en el model de desenvolupament actual (turisme, immobiliari, automoció...) i menystenint-ne d'altres; fet que ha comportat **la falta de reconeixement social, salarial i laboral dels i les treballadores ocupades precisament en "sectors essencials" en moments de crisi**: socio sanitari, neteja, comerç, logística, distribució, producció tèxtil o agrària. La mercantilització de serveis sanitaris i socials,⁶ la deslocalització d'activitat productiva i manufacturera, la precarització del teixit comercial i la seva substitució pel capitalisme de plataforma,⁷ la uberització de la logística i l'anorreament del camp català en favor de les importacions i exportacions agroindustrials. han dibuixat **un model productiu poc resilient a la crisi sanitària** i multiplicador de la crisi social i econòmica.

³ Subirats, J. "Normal y excepcional", *Ctxt*, 30/03/2020.

⁴ Economia per la vida, per Antoni Soy, vol dir "satisfer les necessitats bàsiques i essencials de la població, de tota la població: menjar, vestir, salut, educació, cures/serveis socials, habitatge, protecció -de la gent, de la natura, del medi ambient". Soy, A. "Vida o Capital", *Directa*, 1.04.2020.

⁵ Pérez Orozco, A. "És el moment de definir quins són els treballs socialment necessaris, reorganitzar-los i revalorar-los", *Directa* núm. 497, 1.04.2020.

⁶ Multinationals i fons voltor controlen el 75% de las places en centres de la tercera edat, un negoci de 4.500 milions d'euros anuals a l'Estat espanyol. "Aparcamientos de ancianos S.A", *ctxt* 29/03/2020.

⁷ Per Ingrid Guardiola, el confinament pot dibuixar un escenari funcional al capitalisme digital: "El capitalismo de plataforma está acumulando mucho más poder y más rápido", *El País*, 23.3.2020.

Amb la pandèmia, la dependència del comerç internacional s'ha evidenciat de forma dramàtica pel que fa al material sanitari; la sanitat privada ha quedat noquejada per afrontar l'emergència; el decreixement forçat de la indústria turística mundial ha posat en crisi el sector estrella del sud d'Europa;⁸ el circuit alimentari global ha mostrat la seva fragilitat per abastir poblacions locals en contextos d'excepció mundial;⁹ i una **estructura productiva fragmentada**, amb més de 500.000 persones en règim d'autònoms, ha romàs bloquejada en tant que força productiva per assumir reptes col·lectius. A Catalunya, mentre les polítiques econòmiques s'han orientat a atreure capital internacional, s'ha desestimat per contra una **estratègia integral d'enfortiment i enxarxament** d'autònoms i petites i mitjanes empreses, més del 80% del teixit productiu i el 58,9% del valor afegit brut de l'estructura econòmica catalana. Pel que fa a les polítiques laborals, tres dècades de **precarització, treball informal, temporalitat i parcialitat** poden cronificar la devastació provocada arran de l'aturada econòmica. A Catalunya, en la primera setmana de la pandèmia, el nombre de treballadores afectades per un Expedient de Regulació Temporal d'Ocupació (ERTO) fou de 247.690 i a finals de març s'arribà a 509.000.

Per augmentar la **resiliència productiva, laboral i social** en contextos creixents d'instabilitat socioeconòmica i ambiental, cal un **Nou Model Productiu** orientat a la **democratització, relocalització, mutualització i transició ecosocial** de les activitats econòmiques catalanes. En el centre, un sistema públic que garanteixi la qualitat dels serveis i treballs socialment necessaris per la cura de les persones. Al costat, un **sector industrial relocalitzat** i reorientat a la manufactura de productes amb impacte social i ambiental positiu; un sector comercial, distribuït i logístic que **mancomuni infraestructures**, dignifiqui ocupacions i faci front al capitalisme de plataforma; un sector agrari reorientat als **cicles curts, la producció agroecològica i la sobirania alimentària**; un sector serveis redimensionat i redirigit a les necessitats d'un **desenvolupament local endogen**; així com un sector de la construcció reorientat a repensar les prioritats de l'agenda urbanística de les ciutats¹⁰ i a l'activació d'un nou ordenament territorial amb models resilents front l'emergència climàtica i residencial.¹¹

Tots ells, de forma transversal i en coordinació amb el sector públic, desplegant **sectors productius encarats a la Vida**: agroecologia, ecoconstrucció, mobilitat sostenible, energies renovables, reindustrialització descentralitzada i comunitària, economia circular, cooperativisme digital de plataforma, tèxtil ecològic, cultura de proximitat, comerç de kilòmetre zero, tecnologies digitals lliures, etc. Per contra, aquelles activitats nocives socioambientalment han

⁸ Murray, I. et alt: "Turismo, decrecimiento y la crisis del COVID-19", *Alba Sud*, 24.03.2020.

⁹ Martina Marcet, ramadera agroecològica: "Ara s'està veient que, sectors com el nostre, són necessaris per a l'abastiment de productes, per no dependre només dels que arriben de l'exterior", *Naciodigital*, 30.03.2020.

¹⁰ Sisternas, M. "Si és que hi ha cases d'algú", *Ara*, 29.03.2020.

¹¹ "Cities after coronavirus: how Covid-19 could radically alter urban life", *The Guardian*, 26.3.2020.

de ser sotmeses a un **procés organitzat de decreixement i reorientació**. D'una economia abstracta i financiaritzada, s'ha de passar a una **economia (re)productiva i material**, orientada sota principis **d'utilitat social**. La salut, l'habitatge, els proveïments energètics o l'alimentació emergeixen com qüestions fonamentals pel propòsit d'una Economia per la Vida. A cada municipi, unitat territorial i a nivell català, s'ha de planificar i desenvolupar **estratègies de transició**¹², resiliència, democratització, relocalització¹³ i mutualització de les economies.

3. UN NOU MODEL REPRODUCTIU I DE CURES

"Cap societat que sistemàticament debiliti la seva reproducció social aconsegueix perdurar massa", escriu Nancy Fraser. Com apunta el moviment feminista, la Covid-19 aguditza la **crisi de cures del model dominant de reproducció social**, una crisi sostinguda per les dones, sobretot les de classe obrera i d'origen migrant. Per Fraser, les lluites per la reproducció social abasten també els moviments per l'habitatge; la defensa de la salut pública; la sobirania alimentària; la renda bàsica; les lluites de migrants, treballadores domèstiques, empleades públiques i treballadores ocupades en residències d'avis, hospitals, centres de dia o llars d'infants amb ànim de lucre; els permisos de paternitat/maternitat més llargs i remunerats i una jornada laboral més curta. Com assenyala Fraser, cal una **reorganització massiva de la relació entre la producció i la reproducció**, per permetre que persones de qualsevol classe, sexe, orientació sexual i color puguin combinar les activitats de reproducció social amb un treball segur i ben remunerat.¹⁴

En aquesta reorganització, el sector públic ha de jugar un rol central a partir de **models sanitaris, socials, educatius i de cures que prioritzin la propietat i la gestió pública** (catalana o municipal), concertant quan sigui necessari determinats serveis amb **entitats sense ànim de lucre**, iniciatives comunitàries o cooperatives auto-organitzades de prestadores i/o receptores de serveis. En l'àmbit domèstic, les mesures públiques es dirigiran a fomentar **la democratització i corresponsabilització del treball reproductiu** dins les unitats de convivència; així com garantir els drets laborals de les treballadores domèstiques, sobretot amb **la regularització de totes les treballadores de la llar i de cures sense papers**.¹⁵

¹² "What comes after the pandemic?", *The foundational economy collective*, març 2020.

¹³ Pérez, M. "Covid-19, una oportunitat per relocalitzar empreses?", *El Temps*, 29.03.2020.

¹⁴ Fraser, N. (2016): "El capital y los cuidados", *New Left Review*, núm. 100.

¹⁵ "Llegó la pandèmia, y con ella, ha aparecido con toda su crudeza la precariedad del empleo de hogar". Comunicat de Sindillar et alt. pel Dia Internacional del Treball a la Llar i de Cures, 30.3.2020.

4. UN NOU MODEL ECOLÒGIC I RESILIENT

Per Joan Benach, la **pandèmia del coronavirus està relacionada amb l'alteració global dels ecosistemes**, una crisi ecosocial provocada per la desforestació del Sud-est asiàtic, els canvis en els usos de la terra, la fragmentació d'hàbitats, la urbanització, l'agroindústria, el turisme o la mercantilització de la salut pública.¹⁶ Vandana Shiva insisteix que la pandèmia es troba interrelacionada amb l'**emergència climàtica global**, provocada per unes economies extractives que devasten els recursos naturals¹⁷. És una manifestació més de la fràgil salut planetària, que amenaça els ecosistemes i tots els éssers vius. A Catalunya, fins avui, les polítiques de desenvolupament econòmic han aprofundit la crisi ecològica, doncs no han tingut en el centre la preservació dels béns comuns naturals, la **transició agroecològica i energètica**, els circuits curts de proximitat, la mobilitat sostenible o la reducció significativa de les emissions.

Fins que no s'assumeixi que la pandèmia és conseqüència del capitalisme ecocida, no es generaran les condicions per minimitzar properes pandèmies globals. També a Catalunya, en aquest sentit, urgeix implementar un canvi de model productiu i de consum: la **transformació ecològica de tot el sistema econòmic**. Cal un decreixement¹⁸ de sectors com el turisme, la construcció, l'energia no renovable o el transport contaminant. Fomentar la transició de les activitats nocives ambientalment i reforçar els sectors productius d'impacte positiu. Privilegiar l'agricultura i la ramaderia ecològica, el reaprofitament circular de la matèria, reajustar l'activitat econòmica per mitigar el canvi climàtic.¹⁹ En la **relocalització i transició ecològica del model alimentari**, cal que les administracions públiques siguin força tractora, apostant per la producció agrària local amb la compra pública d'aliments, per tal d'abastir hospitals, residències, menjadors escolars i de col·lectivitats. L'objectiu ha de ser regenerar el territori, **potenciar el món rural**, frenar la urbanització, ecologitzar els nuclis urbans i industrials, potenciar la **sobirania alimentària i energètica** del conjunt del país.²⁰

¹⁶ “J. Benach: El coronavirus és una amenaça molt forta per als barris més pobres”, *Crític*, 26/03/2020.

¹⁷ Shiva, V. “El coronavirus: de los bosques a nuestras granjas, a nuestro microbioma intestinal”, *lavaca.org*, 2.04.2020.

¹⁸ Solé, L. “Covid-19, l'assaig cap al decreixement”, *Opcions*, 27.03.2020.

¹⁹ Gonzalez, L. (2020): *Colapso del capitalismo global y transiciones hacia sociedades comunitarias*, Manu Robles Fundazioa.

²⁰ Arran De Terra et alt. “50 Mesures per la Sobirania Alimentària”, *Aixequem la República*, 2018.

5. UN PACTE PER LA SALUT COL·LECTIVA, LA DEMOCRÀCIA ECONÒMICA I LA JUSTÍCIA AMBIENTAL

Per Francisco Navarro, del Seminari d'Economia Crítica Taifa, “l’altíssim risc de destrucció de teixit productiu i deteriorament de les condicions de vida de la població, evidencien la imperiosa necessitat d’una intervenció pública ràpida i contundent”.²¹ Per evitar que les “espirals destructives generalitzades de producció, inversió, consum i recaptació pública” impactin negativament en les classes populars i l’economia productiva, cal un pla de xoc social i econòmic que reverteixi directament en les persones i al teixit socioeconòmic local.²² Tanmateix, després de batallar per mesures urgents i immediates de caràcter social, cal posar els fonaments del Nou Model Econòmic Postcoronavirus. Això és, impulsar un **Pacte català per la Salut Col·lectiva, la Democràcia Econòmica i la Justícia Socioambiental**, entre agents socioeconòmics plurals, definint-ne rols i interrelacions, així com establint la matriu que articuli polítiques econòmiques transformadores. És a dir, un nou tipus de pacte social que - a diferència dels Pactes de la Moncloa de 1977, que establiren les bases per la reestructuració neoliberal de l’economia espanyola - avui institucionalitzi unes polítiques en favor d’un **Nou Model Econòmic Plural**, que garanteixi la salut universal, la democràcia econòmica i la justícia social i ambiental. Quins actors han de formar part del nou acord?

El **sector públic**, en primer lloc, ha guanyat una centralitat inqüestionable en el context d’emergència sanitària, social i econòmica. Es tracta d’apuntalar aquesta centralitat també pel procés de reconstrucció socioeconòmica postcoronavirus. A Catalunya, aquest sector ha d’abordar qüestions com la planificació de l’economia, la renda bàsica universal, la nacionalització de sectors estratègics, la creació d’una banca pública o garantir la **provisió universal de la salut**. Ara bé, en un context com l’actual, cal discernir el traç gruixut que separa una estatalització vertical i autoritària de les relacions socials, d’una **nacionalització democràtica i redistributiva dels recursos**. La primera apel·la al militarisme i la centralització; la segona promou la participació social i comunitària. Cal, per tant, combinar un procés necessari de nacionalitzacions i municipalitzacions, amb la **democratització i descentralització d’allò públic-estatal**, garantint la seva cogestió per part de les organitzacions dels i les treballadores i del conjunt de les usuàries. A Catalunya, **el municipalisme i el sindicalisme** poden jugar un paper important en la reapropiació social d’allò públic.

²¹ Navarro, F. “Un pla contra el shock econòmic”, *Catarsi*, 31.3.2020.

²² “Sindicats, organitzacions i plataformes antiracistes, feministes, ecologistes i socials que exigim una sortida d’aquesta crisi sanitària, social, de cures, climàtica, ecològica i econòmica que posi la vida al centre i no els beneficis de les grans empreses”. <http://www.plandechoquesocial.org/>

Un segon actor del Nou Model Econòmic ha de ser el **cooperativisme i el conjunt de l'Economia Social i Solidària**. Seguint Navarro, cal que “que des del sector públic s'estableixin estructures descentralitzades i recolzades en l'economia social per a la planificació econòmica”. La crisi de la Covid-19 obliga a repensar el capitalisme en favor de principis de l'Economia Social i Solidària, com la **democràcia econòmica**, la propietat col·lectiva dels mitjans de producció, consum i estalvi, la limitació del lucre, el servei a la comunitat o la localització econòmica.²³ Ara bé, les iniciatives de l'ESS no escapen a les dificultats actuals i alguns governs, com l'escocès, adopten mesures específiques pel seu suport, destinant-hi 20M de lliures. A Catalunya, per **rellançar una Nova Economia Postcoronavirus**, calen mesures en aquest sentit, que exigiran una forta implicació de l'Economia Social i Solidària catalana en el Nou Model Econòmic; tal i com succeí al Quebec de la dècada de 1990, quan l'economia social entrà a formar part de la política econòmica, per fer front a la crisi nacional amb els agents empresarials i sindicals.²⁴ En aquesta **concertació público-cooperativa**, les **finances ètiques i solidàries** han de contribuir, amb la banca pública catalana, a un nou sistema financer orientat a les persones i al teixit productiu. Les organitzacions de **l'Economia Social de Catalunya** (AESCAT) han de formar part dels òrgans col·legiats de política econòmica, amb l'Economia Feminista i l'Economia Ecològica, i aportar la seva experiència per transformar tots els sectors productius i reproductius per una Economia de la Vida. Els **Ateneus Cooperatius** han de coproduir i implementar al territori polítiques públiques de desenvolupament local i transició ecosocial. Finalment, la **Llei catalana d'Economia Social i Solidària** ha de reconèixer-la com un àmbit específic de desenvolupament econòmic, subjecte de polítiques públiques i de democratització econòmica, social i ambiental.

En tercer lloc, és necessari implicar l'economia privada – sobretot la pròpia de l'estructura productiva catalana, com els autònoms i les PIMES - en el Nou Model Econòmic. Cal, tanmateix, definir un **nou sector privat d'utilitat social**, ja sigui perquè s'autolimita el lucre i destina gran part de l'excedent a finalitats socials, o bé perquè adopta criteris organitzatius i finalitats d'empresa social, o perquè hagi desenvolupat una **forta responsabilitat social, laboral i mediambiental durant la crisi del coronavirus**, i decideixi incorporar estructuralment aquesta utilitat social en les seves finalitats empresarials. Aquesta nova economia privada haurà d'entendre dels riscos d'anar sola en un context de fagotització productiva per part del capitalisme de plataforma, estarà supeditada a l'interès general i es facilitarà **la seva transició cap a estructures mancomunades** d'activitat econòmica.

²³ Voinea, A. “Covid-19 – time to rethink free market capitalism?”, *CoopNews*, 31.3.2020.

²⁴ Mendell, M.; Neamtan, N. (2008). “The Social Economy in Quebec. Towards a New Political Economy”, a VV.AA. *Why the social economy matters*, University of Toronto.

En quart lloc, cal fomentar que les organitzacions populars, veïnals i comunitàries de Catalunya – a més de prosseguir la lluita social reivindicativa- despleguin accions de caràcter socioeconòmic i esdevinguin **un agent econòmic comunitari**. Durant la pandèmia, les **xarxes de suport mutu** han proveït de cures i atenció a la població amb una universalitat que ha superat els límits de les polítiques estatals. Creant i transformant vincles socials, són una eina de solidaritat i cohesió popular indispensable en temps de precarietat existencial, exclusió social i racisme institucional. Les estructures populars dels sindicats d’habitatge,²⁵ els **Equipaments de Gestió Comunitària**, els horts comunitaris i socials, els obradors compartits, la producció autogestionada, els *FabLab* comunitaris, les monedes socials, els bancs del temps, els espais de criança compartida, l’economia migrant i antiracista, o les comunitats autofinançades, són eines d’apoderament econòmic i embrions d’una institucionalitat alternativa amb forta capacitat d’autonomia i contrapoder social. Aquesta **Economia Popular i Comunitària** és clau per la transformació comunal i la transició ecològica de pobles i ciutats. En cas que així ho expressi i articuli espais de coordinació, caldrà incorporar-la al pacte català per un Nou Model Econòmic.

6. CALDRÀ RECONSTRUIR EL MÓN I FER-HO DIFERENT

Sofrim el que Mariana Mazzucato ha definit com la **triple crisi del capitalisme global**: sanitària, econòmica i ambiental.²⁶ La profunditat abissal a la que s’enfronten les societats occidentals²⁷ n’està trastocant els paradigmes econòmics, polítics i socials. El que ahir era impensable, avui es contempla com una alternativa per fer possible el demà. Organismes com el Banc Mundial proposen la cancel·lació del deute extern dels països empobrits. La Unió Europea planteja un fons de suport a les persones que han perdut la feina. Economistes neoliberals suggereixen que el BCE imprimeixi diners per salvar empreses i economies domèstiques. Polítics històricament privatitzadors animen la creació d’una renda bàsica universal. En la **commoció mundial** provocada per la pandèmia, tots els escenaris estan oberts: es tancaran segons les correlacions de força geopolítiques, estatals, empresarials i de classe.

De com s’afronti la gestió de la crisi sanitària i la reconstrucció en naixerà un o altre model econòmic, polític i social. Es poden normalitzar sortides autoritàries, amb la recentralització

²⁵ “Clàudia Rusalleda: Lluitant amb el moviment per l’habitatge, tenim la certesa d’estar on hem d’estar», *Catarsi*, 16.12.2019.

²⁶ Mazzucato, M. “Capitalism’s Triple Crisis”, *Project Syndicate*, 30.03.2020.

²⁷ En països empobrits del planeta i en col·lectius com les refugiades i migrants, l’abisme és la normalitat. Sousa Santos, B. “Coronavirus: todo lo sólido se desvanece en el aire”, *Página12*, 17.03.2020.

dels Estats, la militarització, la pèrdua de drets i llibertats, l'extrema dreta marcant el pas.²⁸ Es pot decantar la reconstrucció amb plans de xoc neoliberals i les ja conegudes receptes d'austeritat dirigides a la despesa social i a les classes populars,²⁹ mentre es rescata multinacionals energètiques i companyies aèries.³⁰ Es pot radicalitzar la distòpia de Silicon Valley: individus reclosos als domicilis, connectats i abastits pel capitalisme de plataforma.³¹ Tota resposta, tanmateix, haurà de tenir present que la crisi del coronavirus, com apunta Iolanda Fresnillo, és l'agregant d'una crisi global del capitalisme que ja es forjava. Un *trigger*: “el desencadenant d'una crisi més profunda que ja fa temps que s'està coent”.³² Amaga una crisi d'acumulació de capital, una llarga crisi de productivitat i beneficis de l'economia real.³³

En tot cas, les respostes autoritàries o neoliberals a la crisi apunten a perllongar, d'una forma o altra, el Necrocapitalisme.³⁴ Caldrà imaginació política, econòmica, social i ecològica per impulsar escenaris que ens situïn com a societats humanes en una **posició més favorable per la Vida i la Salut Col·lectiva**. Més que mai, som conscients que un sistema econòmic orientat a l'acumulació privada de la riquesa és contraproductiu per la salut de les persones i el planeta. S'obren grans transformacions, que ens remetent a la invenció de nous sistemes socials forjats després d'altres desastres civilitzatoris. Tan de bo tingui raó Jacques Attali, quan escriu: “el desig de viure sempre preval i al final, els humans acaben per enderrocar tot el que els impedeix gaudir del seu breu pas per la terra”.³⁵ Serem capaces d'aixecar una societat humana centrada en la reproducció equitativa, digna i col·lectiva de la vida?

²⁸ “López Petit: L'epidèmia actual servirà per augmentar l'autoritarisme”, *Directa* 497, 1.04.2020.

També Serra, L. “Drets en temps d'excepció”, *Ara*, 5.04.2020.

²⁹ Álvarez, Y. “Nos aplicaron austericidio, nos mata el coronavirus”, *ElSalto*, 22.03.2020.

³⁰ El Pandemic Emergency Purchase Programme del BCE disposa de 750.000 ME per destinar en gran mesura a comprar bons de corporacions com Enel, Total, Repsol, Shell o Naturgy. Flores, L. “Covid19 y la doctrina del shock en los mercados financieros”, *ElSalto*, 3.04.2020.

³¹ “Naomi Klein: La normalidad era la crisis”, *ElSalto*, 1.04.2020.

³² Fresnillo, I. “Coronavirus i la nova crisi del capitalisme”, *Directa*, 16.03.2020.

³³ López, I; Rodríguez, E. “El coronavirus y la crisis de beneficios”, *ElSalto*, 20.03.2020. També Espelt, R; Forá, F. “COVID-19 i l'atzucac capitalista”, *Directa*, 2.04.2020.

³⁴ Banerjee, B. (2008). *Necrocapitalism*. Organization Studies, 29.

³⁵ Attali, J. “¿Qué va a nacer?”, *sdpnoticias - Alternativas Económicas*, 25.03.2020.